

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

عمران
علیه السلام

www.

www.

www.

www.

Ghaemiyeh

.com

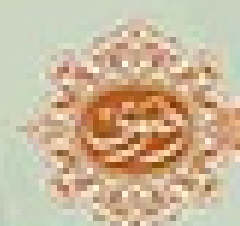
.org

.net

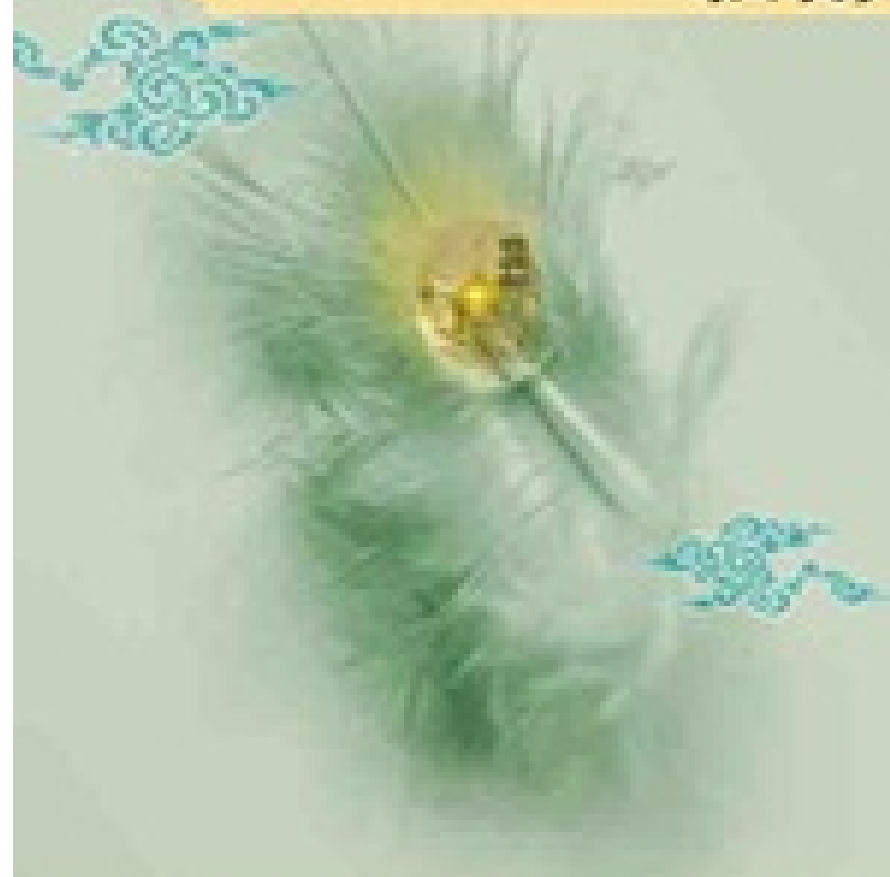
.ir

مجلس شورای اسلامی
Islamic Consultative Assembly

چرا امام رضا(ع) ولایت عهدی مأمون را پذیرفتند؟
تجدید آیه الله مرعش مطهری

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

رهنما ۲۵ (چرا امام رضا علیه السلام ولایت عهدی مامون را پذیرفتند؟)

نویسنده:

مرتضی مطهری

ناشر چاپی:

انتشارات آستان قدس رضوی - به نشر

ناشر دیجیتال:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۶	رهنما ۲۵ (چرا امام رضا علیه السلام ولایت عهدی مامون را پذیرفتند؟)
۶	مشخصات کتاب
۷	اشاره
۱۰	درآمد
۱۲	نگاهی تاریخی
۱۲	اشاره
۱۲	فرضیه اول
۱۳	فرضی - - - - - ء دوم
۲۰	طرح یک اشکال:
۲۶	درباره مرکز

رهنما ۲۵ (چرا امام رضا علیه السلام ولایت عهدی مامون را پذیرفتند؟)

مشخصات کتاب

عنوان و نام پدیدآور: چرا امام رضا(ع) ولایت عهدی مامون را پذیرفتند؟ / گردآورنده معاونت تبلیغات و ارتباطات اسلامی.

نویسنده: آیت الله شهید مرتضی مطهری

مشخصات نشر: مشهد: انتشارات قدس رضوی، ۱۳۹۱.

مشخصات ظاهری: ۱۶ص. ۱۱×۱۷س م.

فروست: رهنما.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۵۴۳-۹۱-۸

وضعیت فهرست نویسی: فیا

یادداشت: کتابنامه .

موضوع: علی بن موسی (ع)، امام هشتم، ۱۵۳؟ - ۲۰۳ق. -- ولایتعهدی

شناسه افزوده: موسسه انتشاراتی قدس رضوی

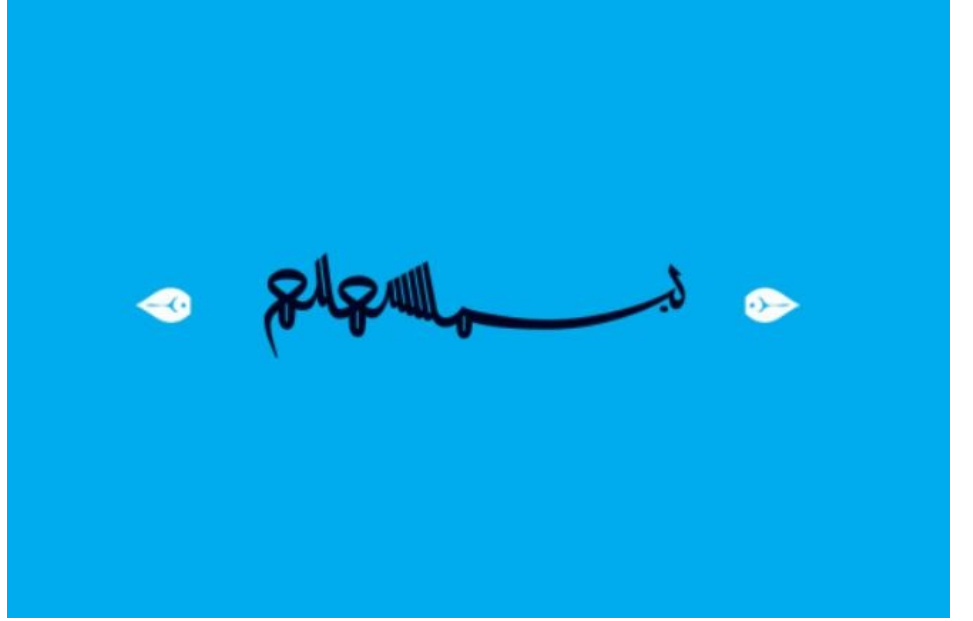
شناسه افزوده: آستان قدس رضوی. معاونت تبلیغات و ارتباطات اسلامی

رده بندی کنگره: BP۴۷/۳۵/ج ۴ ۱۳۹۱

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۹۵۷

شماره کتابشناسی ملی: ۲۸۶۹۶۸۳

ص: ۱

← پرسیدن برای یافتن راه، خود، ارزش است...
و هر فرهنگی که به پرسشگری بها دهد
و زیباترین، دقیق‌ترین و ساده‌ترین پاسخ‌ها را پیش رو بگذارد،
گسترش و دوام خود را تضمین کرده است.
مهم، انتخاب بهترین راه است...
و **ره‌نما** گامی است در این مسیر.
همگام ما باشید و با طرح دیدگاه‌های رنگارنگتان، یاری‌مان کنید.

چرا امام رضاؑ ولایت عهدی را قبول کرد؟

درآمد

برخی پذیرش ولایتعهدی از سوی امام رضاؑ را نوعی سازش با خلیفهٔ ناهق تلقی کرده و معتقدند که؛ امام رضاؑ نمی بایست ولایتعهدی مأمون را می پذیرفتند و باید تا حد کشته شدن، مقاومت می نمودند!

برای پاسخ به این اشکال لازم است کمی به تاریخ بنگریم (۱).

ص: ۵

۱- مجموعه آثار، جلد ۱۸، ص ۱۲۱-۱۲۰

مأمون، وارث خلافت عباسی است. عباسی ها از روز اول، برنامه شان کشتن و شکنجه علویان بود. مأمونی که برای خلافت، برادر خود را می کشد، چگونه حضرت رضا را از مدینه احضار کرده و ابتدا از ایشان می خواهد که خلافت را بپذیرد و بعد با تهدیدهای سخت، ولایتعهدی را به امام می قبولاند؟! (۱) در این خصوص چند فرضیه وجود دارد:

فرضیه اول

مأمون وزیری به نام فضل بن سهل دارد که همه کاره دستگاه او است. عده ای معتقدند او مأمون را وادار به این امر کرد که دو احتمال وجود دارد:

ص: ۷

احتمال اول این که؛ فضل واقعاً شیعه بوده است که برخورد امام با وی خلاف این امر را نشان می دهد و ما می بینیم امام حتی خطر وی را به مأمون گوشزد نموده اند.

احتمال دوم این که؛ فضل عجلتاً میخواست خلافت را از دست عباسیان درآورد و روی عقاید مجوسی خود بود و قصد بازگرداندن ایران به دین زرتشت را داشته، که در این حالت وظیفه امام همکاری با مأمون است؛ زیرا خطر او بیشتر از خطر خلافت مأمون است. پس سازش امام با مأمون صحیح بوده است. (۱)

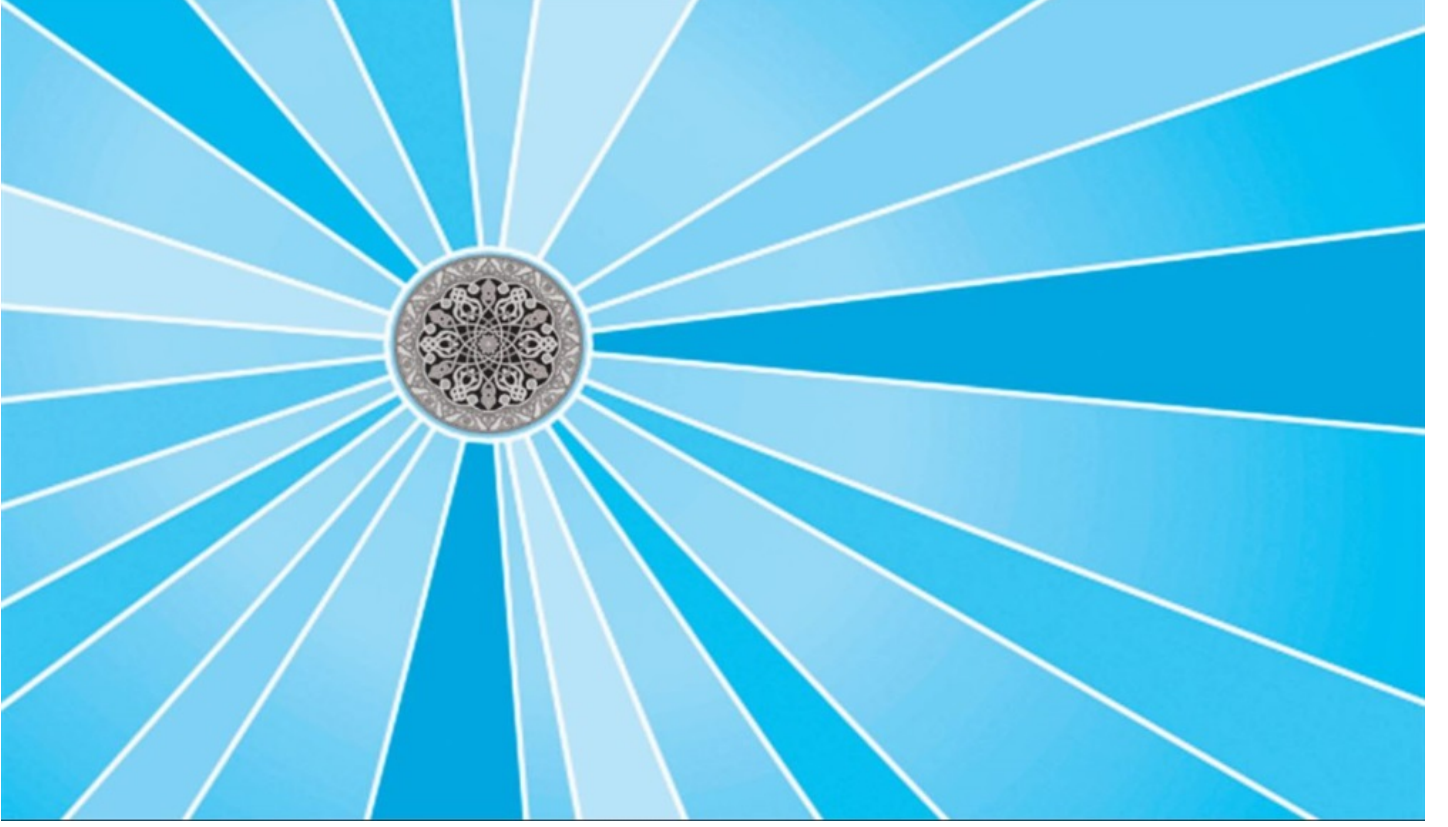
فرضی-----ۀ دوم

نظر مشهورتر این است که این کار، ابتکار خود مأمون بوده است. اما درباره علت و چگونگی

ص: ۸

آن، چند نظر وجود دارد؛ شیخ مفید و شیخ صدوق بر آن اند که مأمون در جنگ هایش با امین، شکست می خورد و نذر میکند که اگر خلافت را به دست بگیرد، آن را به صاحبان اصلی اش برگرداند و در ابتدا نیز با خلوص نیت به امام پیشنهاد ولایتعهدی می دهد؛ اما بعداً از کار خود پشیمان می شود و امام چون می دانستند که او پشیمان می شود و تا پایان بر حرف خود باقی نمی ماند با پیشنهاد مأمون مخالفت می کردند.^(۱) عده ای از مستشرقان معتقدند که وی به راستی شیعه بوده و حسن نیت داشته است که در این صورت باید حرف کسانی را قبول کنیم که می گویند: حضرت، به مرگ طبیعی از دنیا رفتند که این امر از نظر تاریخی، مردود است. علاوه بر این، اگر واقعاً چنین بود، حضرت باید ولایتعهدی را می پذیرفتند؛ درحالی که می بینیم ایشان این امر را قبول نکرده و با تهدید، مجبور به پذیرش آن شدند.

ص: ۹

احتمال دیگری که با توجه به سخنان امام و رفتار ایشان با مأمون مطرح می شود این است که ابتکار این کار از خود مأمون بود و از اول هم صمیمیت نداشت و این کار را به خاطر سیاست و ملک داری انجام داد به این جهت که:

اول اینکه، نظر ایرانیان را جلب نماید؛ زیرا اکثر آنها مشتاق علویان بودند و تحت شعار «الرضا من آل محمد» می جنگیدند و مأمون به حضرت، لقب «رضا» داده و اعلام کرد که این، همان است که شما به خاطرش قیام کردید(۱)؛

جهت دوم، فرو نشانیدن قیام های علویان(۲)؛

سوم، مسئله خلع سلاح خود حضرت. هنگامی که در دستگاه خلافت به حضرت مقامی داده شده دیگر ایشان نمی تواند از نارضایتی مردم برضد دستگاه خلافت استفاده کند و

ص: ۱۱

۱- همان، ص ۱۲۲-۱۲۱

۲- . همان، ص ۱۲۴-۱۲۳

از طرفی این کار موجب خدشه دار شدن چهره امام، نزد مردم می گشت (۱). در روایات ما این مطلب وجود دارد که حضرت به مأمون فرمودند: «تو با این کار میخواستی مرا خراب کنی. (۲)»

برای فهم این موضوع، لازم است آن را از جانب امام رضاؑ نیز بررسی کنیم:

چند چیز در تاریخ مسلم است:

- الف. احضار امام از مدینه به مرو، حالتی آمرانه و بدون مشورت داشت و مأمون امام را تا وقتی که به مرو رسید از موضوع باخبر نکرد.
- ب. مسئله ولایتعهدی از سوی امام مطرح نشد، بلکه از جانب مأمون بود و امام هم به شدت امتناع می ورزیدند و می فرمودند: اگر حق توست، به چه اجازه ای به ما می دهی و

ص: ۱۲

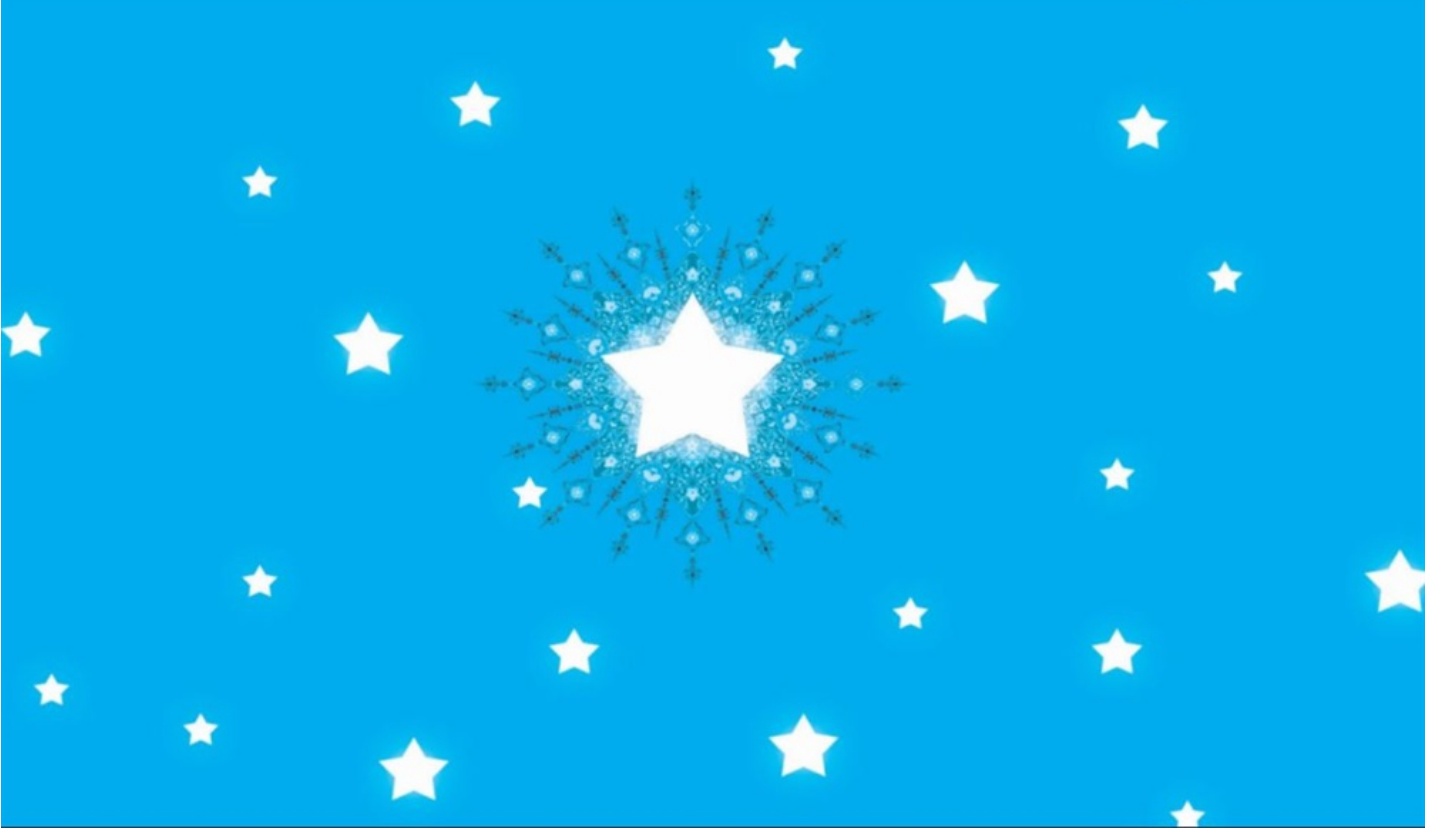
۱- همان، ص ۱۲۵-۱۲۴

۲- بحارالانوار، ج ۴۹، ص ۱۲۸

اگر نیست، چرا آن را غصب کرده ای؟

- ج. این امر به نحو پیشنهاد نبوده است، بلکه به صورت احضار و اجبار بوده است و مأمون، تهدید را با استدلال درهم آمیخت؛ یعنی وقتی که گفت: کار تو مثل کار علی \square در شورای شش نفره است، از طرفی استدلال می کرد که چون حضرت سازش کرد، پس اشکالی ندارد و از طرفی چون عمر در صورت عدم تصمیم آنها را تهدید به مرگ کرده بود، می خواست بگوید: تو نیز چنین وضعی داری.
- د. امام رضا \square شرط کرد که من این امر را قبول می کنم به شرطی که در هیچ کاری مداخله نکنم. در واقع، می خواست مسئولیت کارهای مأمون را نپذیرد و ژست مخالفت را حفظ کند.
- ه. طرز رفتار حضرت، پس از مسئله ولایتعهدی، قابل توجه است. غالباً رسم است که ولیعهد از حاکم تشکر کند و مأمون انتظار داشت که حضرت، تأییدی از او و خلافتش

ص: ۱۳

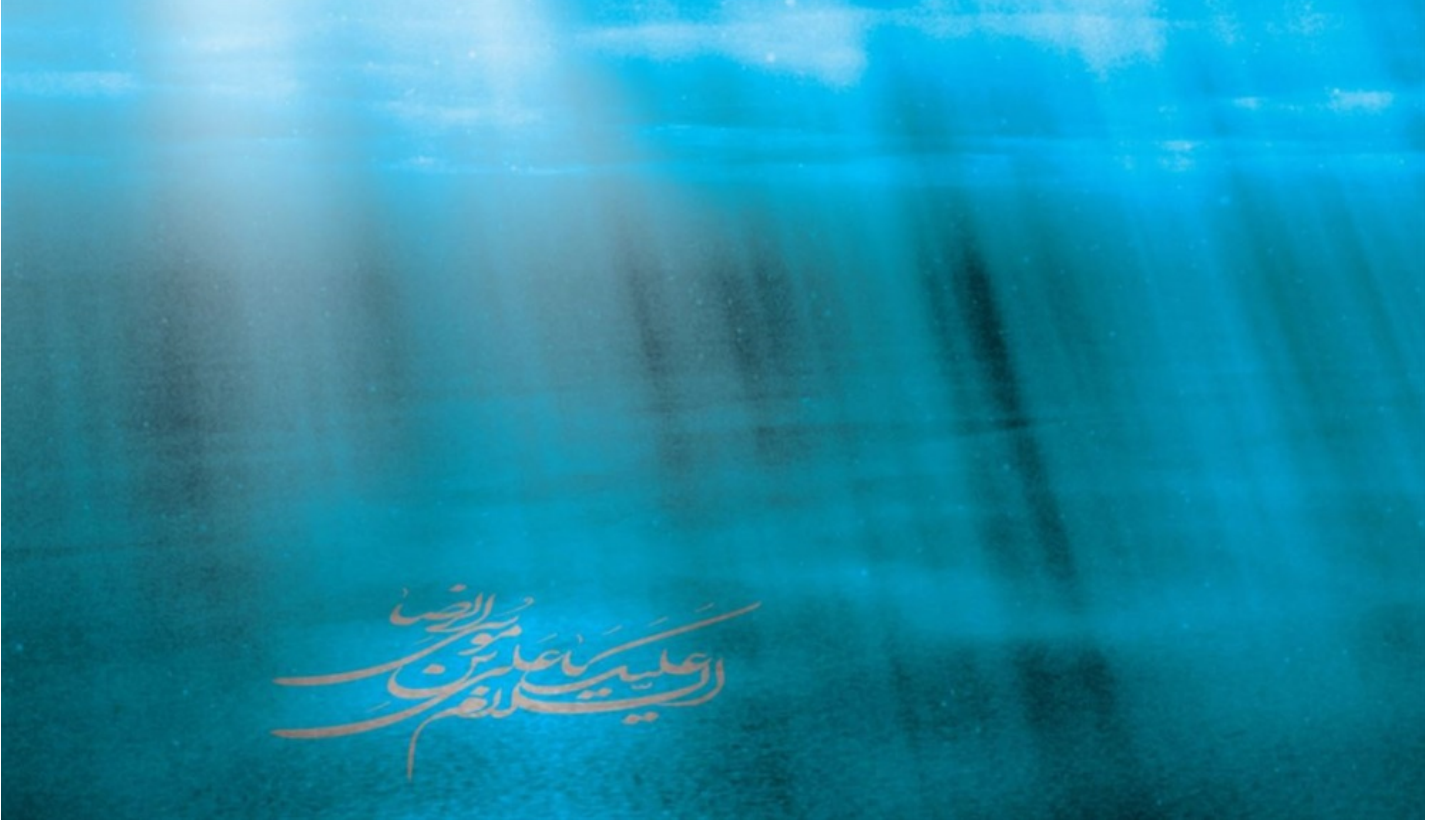
کند؛ ولی در مراسم بیعت، اصلاً چنین نشد و حضرت فرمود: «ما حقی داریم و آن خلافت است، شما مردم هم حقی دارید و آن اینکه خلیفه باید شما را اداره کند و شما باید حقان را به ما بدهید، اگر دادید، وظیفه‌مان را انجام می‌دهیم.» نه تشکری از مأمون صورت می‌گیرد و نه حرف دیگری مطرح می‌شود؛ بلکه جوّ حاکم، خلاف روح جلسه ولایت‌عهدی است. (۱)

طرح یک اشکال:

ممکن است برخی بگویند حضرت باید مقاومت می‌کردند تا کشته شوند!

در پاسخ باید گفت که چنانچه میدانیم؛ از نظر شرعی خود را به کشتن دادن گاهی جایز می‌شود، به شرط آنکه اثر کشته شدن بیشتر از زنده ماندن باشد، یا امر دایر باشد که شخص

ص: ۱۵

یا کشته شود و یا فلان مفسده بزرگ را متحمل شود؛ مثل قضیه امام حسین علیه السلام.

سؤال اساسی این است که آیا شرایط امام رضا علیه السلام نیز آن چنان بود؟ [\(۱\)](#)

در قضیه حضرت رضا علیه السلام ایشان، مخیر میشود بین یکی از این دو کار: ولایتعهدی، به این شرط که مسئولیت کارهای دستگاه، به عهده حضرت نباشد و یا کشته شدن.

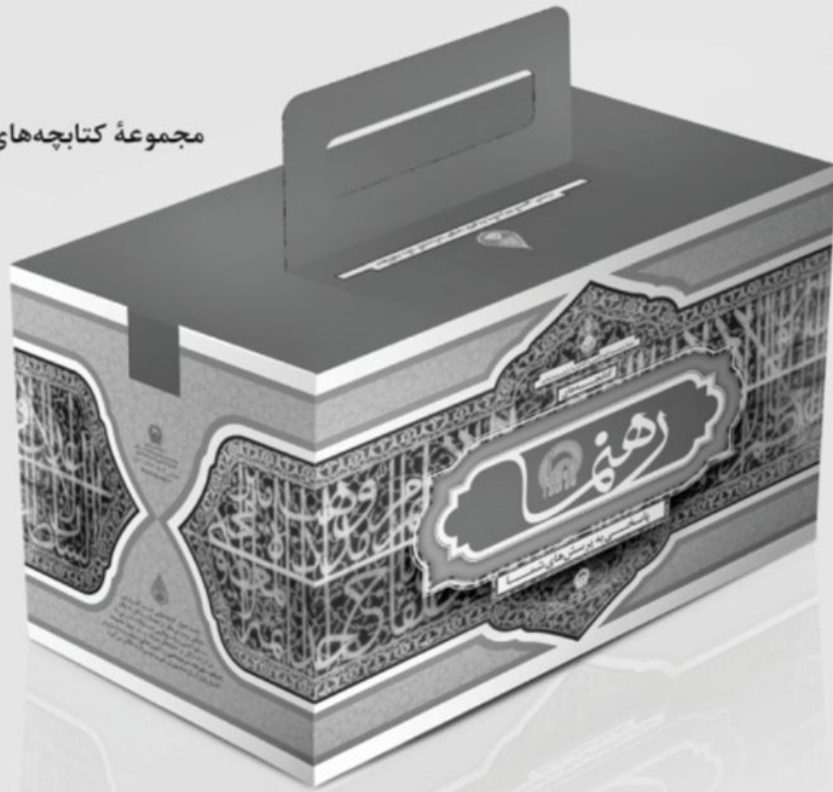
قطعاً ایشان اولین راه را باید انتخاب می نمودند؛ زیرا صرف همکاری که گناه نیست، نوع همکاری مهم است. وقتی که بتوانیم به اسلام، بهره ای برسانیم، وارد شدن به دستگاه ظلم و جور، جایز است. اگر بتوانیم از طریق آن، امریه معروف و نهی ازمکر بکنیم، وارد شدن به آن واجب است. در سیره ائمه علیهم السلام این موضوع فراوان دیده می شود. در مدت ولایتعهدی امام کاری به نفع عباسیان صورت نگرفت؛ ولی حضرت با تثبیت شخصیت علمی

ص: ۱۷

خود از طریق دستگاه خلافت و پاسخ به شبهات علمی به نفع اسلام کار کرد.

ص: ۱۸

مجموعه کتابچه‌های رهنما

بسمه تعالی

هَلْ يَشْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند؟

سوره زمر / ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ ه. ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفا علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب «مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱. بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)
۲. تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی
۳. جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه ، تبلت ها، رایانه ها و ...
۴. سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو
۵. گسترش فرهنگ عمومی مطالعه
۶. زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱. عمل بر مبنای مجوز های قانونی
 ۲. ارتباط با مراکز هم سو
 ۳. پرهیز از موازی کاری
 ۴. صرفا ارائه محتوای علمی
 ۵. ذکر منابع نشر
- بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱. چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه
۲. برگزاری مسابقات کتابخوانی
۳. تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و ...
۴. تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...
۵. ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com
۶. تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و ...
۷. راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی
۸. طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و ...
۹. برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)
۱۰. برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)
۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و ... در ۸ فرمت جهانی:

JAVA.۱

ANDROID.۲

EPUB.۳

CHM.۴

PDF.۵

HTML.۶

CHM.۷

GHB.۸

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

ANDROID.۱

IOS.۲

WINDOWS PHONE.۳

WINDOWS.۴

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

در پایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می نمایم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آواده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک ۱۲۹/۳۴ - طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۰۲۱ - ۸۸۳۱۸۷۲۲

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

